

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

MINISTRIA E ARSIMIT, SPORTIT DHE RINISË

INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

**PROGRAMI I ZHVILLIMIT PROFESIONAL
PËR MARRJEN E SHKALLËVE TË KUALIFIKIMIT TË MËSUESVE
TË SHKOLLAVE ME DREJTIM TË ORIENTUAR ARTISTIK
(DEGËT: ART FIGURATIV, KOREOGRAFI, MUZIKË)
2018**

1. HYRJE

Aftësia e mësuesve për ta bërë arsimimin e nxënësve, preokupimin kryesor të ditës, kërkon përkushtim, përgjegjshmëri dhe standarde të larta në punë dhe sjellje. Mësuesit veprojnë me ndershmëri dhe integritet, kanë njohuri të qëndrueshme përmbajtësore, përdorin dijet dhe aftësitë e tyre, por në të njëjtën kohë përditësojnë njohuritë nëpërmjet vetëvlerësimeve të vazhdueshme, krijojnë marrëdhënie pozitive profesionale dhe punojnë me prindërit në interesin më të mirë të nxënësve të tyre.

Programi i zhvillimit profesional për efekt marrjen e kategorive të kualifikimit të mësuesve të shkollave në drejtim të orientuar artistik, në degët: koreografi, art figurativ, muzikë është hartuar nga grupi i punës, i ngritur nga Instituti i Zhvillimit të Arsimit (IZHA) për t'u ardhur në ndihmë të gjithë mësuesve të shkollave me drejtim të orientuar artistik degët: *koreografi*, *art figurativ* dhe *muzikë* në përgatitjen për testimin kombëtar për marrjen e kategorive të kualifikimit si dhe të gjitha Drejtorive Arsimore Rajonale dhe Zyrave Arsimore ku ndodhen këto tipe shkollash, për të organizuar zhvillimin profesional për të gjithë mësuesit që do të hyjnë në këtë proces.

Programi është hartuar në përgjigje të kërkesave që MASR ka vendosur për mësuesit që kualifikohen. Programi është hartuar duke mbajtur parasysh se fushat kryesore në të cilat testohen njohuritë dhe aftësitë e mësuesve janë:

- dokumentet zyrtare¹ të cilat kanë të bëjnë me veprimtarinë e mësimdhënie – nxënies;

¹ Dokumentet ligjore, urdhëresat dhe udhëzimet e MASR-së që zbatohen në shkollë duke u përqendruar në ato të viteve të fundit.

- programet përkatëse lëndore;
- aspekte të pedagogjisë;
- metodologjisë në mësimdhënie-nxënie në përgjithësi dhe të degëve përkatëse: Art figurativ, Muzikë dhe Koreografi;
- aspekte të etikës dhe komunikimit;
- aspekte të drejtshkrimit të gjuhës shqipe;
- përmbajtjen shkencore të lëndës sipas programeve lëndore përkatëse.

2. QËLLIMI I PROGRAMIT

Qëllimi i hartimit të programit të zhvillimit profesional të mësuesve për efekt kualifikimi është:

- ❖ të ofrojë një program orientues për t'u ardhur në ndihmë të gjithë mësuesve të shkollave me drejtim të orientuar artistik, në degët përkatëse: art figurativ, muzikë dhe koreografi, në arsimin parauniversitar për të realizuar veprimtaritë kualifikuese dhe trajnuese, si dhe DAR/ZA-ve, për të organizuar zhvillimin profesional të mësuesve. Në këtë aspekt programi mund të plotësohet nga DAR/ZA-të përkatëse, sipas kushteve dhe mundësive konkrete;
- ❖ të ofrojë një program të detyruar, për mësuesit që këtë vit do të marrin kategoritë e kualifikimit, në mënyrë që ata të realizojnë një përgatitje, për të përballuar me sukses kërkesat që ka testimi kombëtar.

Programi synon që mësuesi:

- të njohë dhe zbatojë legjislacionin arsimor, sidomos në mënyrë të veçantë të risive më të fundit të reformës arsimore;
- të zotërojë kompetencat profesionale të kuadrit mësimdhënës, për të ndikuar drejtpërdrejt në efektivitetin e procesit mësimor, për një mësimdhënie cilësore dhe të suksesshme;
- të demonstrojë aftësitë në fushën pedagogjike;
- të tregojë përgjegjshmëri në njohjen e koncepteve bazë dhe ligjësive shkencore të lëndës, si dhe të zbatimit të tyre në praktikë, në përputhje me specifikat e moshës së nxënësve ku ata japin mësim;
- të demonstrojë zbatimin e rregullave të etikës dhe komunikimit në punën e tyre në shkollë;

- të zotërojë zbatimin e rregullave drejtshkrimore të gjuhës shqipe, gjatë procesit të mësimdhënie –nxënies;
- të përdorë aftësitë e Teknologjisë së Informacionit dhe Komunikimit si një nga rrisitë më të fundit në mësimdhënien bashkëkohore.

3. PËRMBAJTJA E PROGRAMIT

Programi është strukturuar sipas fushave kryesore të zhvillimit profesional, të përmendura më sipër. Për të qenë lehtësisht i përdorshëm, programi është paraqitur sipas një formati të caktuar. Për secilën fushë, përcaktohen:

- ✓ kompetencat profesionale si dhe rezultatet e pritshme për realizimin e këtyre kompetencave;
- ✓ literatura përkatëse rekomanduese në funksion të përvetësimit të kompetencave të degëve dhe profileve përkatëse.

Përshkallëzimi i njohurive dhe aftësive profesionale, të cilat lidhen me kompetencat e secilës fushë të testimit, do ta ndihmojnë mësuesin që të identifikojë çështjet në të cilat duhet të përqendrohet.

FUSHA “DOKUMENTACIONI ZYRTAR SHKOLLOR”	
Kompetenca	Literatura e rekomanduar
“Zbatimi me përgjegjshmëri i kërkesave të legjislacionit dhe dokumentacionit shkollor”	
<p>Rezultatet e pritshme</p> <p><i>Mësuesi i shkollave me drejtim të orientuar artistik:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • zotëron ligjin për sistemin arsimor parauniversitar dhe dispozitat normative të këtij sistemi; • zbaton legjislacionin, udhëzimet dhe rregulloret për hartimin dhe zbatimin e kurrikulës shkollore; 	<ul style="list-style-type: none"> • Ligji nr. 69/2012 “Për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar. • Urdhri për miratimin e Dispozitave Normative për arsimin parauniversitar (DN), nr. 343, datë 19.08.2013. • Udhëzimi nr. 16, datë 31.07.2017 “ Për vitin shkollor 2017-2018, në sistemin arsimor parauniversitar”.

<ul style="list-style-type: none"> • zbaton legjislacionin, udhëzimet dhe rregulloret për personelin e shkollës; • demonstroi zbatimin konkret të udhëzimeve të MASR-së në funksion të përmirësimit të procesit të mësimdhënie-nxënies; • zbaton etikën profesionale të mësuesit; • respekton të drejtat dhe liritë e nxënësit; • respekton detyrat, të drejtat dhe liritë e mësuesit; • zbaton rregulloret dhe udhëzimet për zhvillimin profesional të mësuesit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Udhëzimi nr. 44, datë 16.10.2014 “Për disa shtesa dhe ndryshime në udhëzimin nr. 21, datë 23.07.2010 “Për normat e punës mësimore-edukative dhe numrin e nxënësve për klasë në institucionet e arsimit parauniversitar”. • Udhëzimi nr. 1, datë 20.01.2017 “Për funksionimin e sistemit të zhvillimit të vazhdueshëm profesional të punonjësve arsimorë”. • Udhëzimi nr. 2, datë 12.02.2015. “Për kriteret dhe procedurat e kualifikimit të mësuesve”. • Udhëzimi nr. 34, datë 11.09.2015 “Për vlerësimin e nxënësve për kurrikulën me kompetenca, në arsimin bazë”. • Udhëzimi nr. 14, datë 28.07.2016 “Për vlerësimin e nxënësve në arsimin e mesëm të lartë”. • Standardet e shkollës si qendër komunitare. • Urdhri Nr.6, datë 10.01.2018 për zbatimin e nismës “Tri lëndë në gjashtë orë”.
---	---

FUSHA: KURRIKULA E TË TRI DEGËVE: KOREOGRAFI, ART FIGURATIV DHE MUZIKË	
Kompetenca “Zbatimi në mënyrë efektive i kurrikulës në arsimin me drejtim të orientuar artistik”	Literatura e rekomanduar
Rezultatet e pritshme <i>Mësuesi i shkollave me drejtim të orientuar artistik:</i> <ul style="list-style-type: none"> • shpjegon risitë e kurrikulës në <i>degën</i> dhe 	<ul style="list-style-type: none"> • Korniza kurrikulare 2014. • Kurrikula e re e shkollave artistike, miratuar nga MAS, Tiranë, 2017. • Qëllimet e arsimit me drejtim të

<p><i>specialitetin</i> përkatës dhe si zbatohet ajo në shkollë;</p> <ul style="list-style-type: none"> • shpjegon strukturën e programeve të kurrikulës së shkollave artistike, për degën që i përket, në përgjithësi dhe përkatësisht të lëndës që jep (rubrikat); • shpjegon vendosjen e rezultateteve të të nxënit për lëndën/specialitetin; • përcakton hapat për zhvillimin e koncepteve apo aftësive kryesore që duhet të përftojë nxënësi në lëndën/specialitetin; • zhvillon qartazi aftësitë dhe kompetencat të nxënësit lidhur me programin e lëndës/specialitetit; • përshkruan hapat e ndjekura për realizimin e arritjeve të nxënësit; • planifikon mjetet e nevojshme për realizimin e efikas të orës së mësimi, duke dhënë momentet kur i përdor ato; • vlerëson nxënësit sipas nivelit të arritjes dhe performancës, duke i përshkruar ato me terminologjinë e caktuar për këtë lloj shkollimi; • siguron informacion që demonstroi lidhjen e <i>specialitetit</i> në degën përkatëse, me artet e tjera dhe me jetën reale. 	<p>orientuar artistik, (sipas degës).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Profili profesional artistik i nxënësve në përfundim të arsimit të mesëm me drejtim të orientuar artistik (sipas degës). <p><i>I. Kërkesat e pranimit të nxënësve në arsimin e mesëm me drejtim të orientuar artistik në degën art figurativ, muzikë dhe koreografi, sistemi 3- vjeçar.</i></p> <p><i>II. Kompetencat e përgjithshme profesionale artistike të nxënësve në përfundim të arsimit të mesëm me drejtim të orientuar artistik degën art figurativ, muzikë dhe koreografi sistemi 3 - vjeçar.</i></p> <p><i>III. Kompetencat specifike profesionale artistike të nxënësve në përfundim të arsimit të mesëm me drejtim të orientuar artistik, degën art figurativ, muzikë dhe koreografi sistemi 3 - vjeçar.</i></p> <p><i>IV. Mundësitë e arsimimit të mëtejshëm dhe të punësimit në përfundim të arsimit të mesëm me drejtim të orientuar artistik degën art figurativ, muzikë dhe koreografi sistemi 3- vjeçar.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Plani mësimor, (sipas degës). • Udhëzime për planin mësimor, (sipas degës), sistemi 3-4 vjeçar. • Udhëzime për procesin mësimor, (sipas degës), sistemi 3-4 vjeçar. • Udhëzime për vlerësimin dhe provimet. • Të dhëna për “Dëftesën e Pjekurisë”
--	--

	<p>që përfitohet në përfundim të arsimit profesional artistik, (sipas degëve), sistemi 3- vjeçar.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programet e përgjithshme të lëndëve: <i>teorike-artistike</i>. • Programet e lëndëve: <i>teorike-praktike-artistike</i>. • Programet e lëndës së <i>specialitetit</i>.
--	--

FUSHA: ASPEKTE TË PEDAGOGJISË, METODOLOGJISË DHE PËRDORIMIT TË TIK-ut NË MËSIMDHËNIE-NXËNIE	
Kompetenca I “Zotërimi i njohurive pedagogjike specifike të nevojshme dhe të mjaftueshme për mësimdhënien në arsimin me drejtim të orientuar artistik”	Literatura e rekomanduar
<p>Rezultatet e pritshme <i>Mësuesi i shkollave me drejtim të orientuar artistik:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • demonstroi përkushtim, motivim dhe përgjegjësi gjatë punës së tij; • përshtat punën e tij me zhvillimin <i>fizik, social, emocional dhe konjitiv</i> të nxënësve; • demonstroi respekt, besim dhe objektivitet ndaj performancës së nxënësit; • demonstroi qëndrim pozitiv ndaj <i>arteve</i> dhe <i>specialitetit</i> që përfaqëson/drejton; • edukon të nxënësit një dëshirën dhe ndaj artit që përfaqëson; • motivon nxënësit, duke e konsideruar motivimin një nga çelësat e progresit të tyre; • krijon klimë të përshtatshme, motivuese dhe të kënaqshme për nxënësit; 	<ul style="list-style-type: none"> • Literaturë që ka në fokus aspekte pedagogjike të punës së mësuesit të shkollave me drejtim të orientuar artistik me nxënësit e tij.

<ul style="list-style-type: none"> • punon me prindërit për përmirësimin e progresit të nxënësit. 	
<p>Kompetenca II</p> <p>“Përdorimi i metodave dhe strategjive efektive në mësimdhënien e specialitetit/lëndës në arsimin me drejtim të orientuar artistik”</p>	<p>Literatura e rekomanduar</p>
<p>Rezultatet e pritshme</p> <p><i>Mësuesi i shkollave me drejtim të orientuar artistik:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • zotëron një larmi metodash/strategjish të mësimdhënies efikase në degën ku ai zhvillon specialitetin/lëndën; • planifikon mësimin, bazuar mbi një teknikë apo metodë mësimore specifike të specialitetit; • organizon mësimin bazuar në rezultate të pritshme; • harton një plan ditar sipas një skeme të caktuar, duke dhënë shpjegimet përkatëse; • planifikon mësimin, bazuar mbi një metodë mësimore; • shpjegon teknikat e vlerësimit për specialitetin e tij. 	<ul style="list-style-type: none"> • Korniza e vlerësimit të nxënësit, MAS, 23.07.2015. • Literaturë që ka në fokus metodat e mësimdhënies ndërvepruese, me në qendër nxënësin, metodologjinë e mësimdhënies arteve, bazuar në specialitetin/lëndën përkatëse. • Udhëzues dhe materiale mbështetëse që orientojnë për hartimin e: <ul style="list-style-type: none"> - objektivave të orës së mësimin, - përgatitjen e ditarit të mësuesit, - organizimin e orës së mësimin.
<p>Kompetenca III</p> <p>“Përdorimi i teknologjinë së informacionit dhe komunikimit për të rritur cilësinë e mësimdhënies dhe nxënies, në arsimin me drejtim të orientuar artistik”</p>	<p>Literatura e rekomanduar</p>
<p>Rezultatet e pritshme</p> <p><i>Mësuesi i shkollave me drejtim të orientuar artistik:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • zhvillon materialet apo dokumentet e veta lidhur me lëndët teorike/praktike artistike, duke përdorur teknologji të përshtatshme si: Power 	<ul style="list-style-type: none"> • Literaturë që ka në fokus përdorimin e programeve kompjuterike me fokus artet (shkrimi i notave, design, photoshop etj).

<p>Point, Finale, Design, Type në Word etj.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • përfshin nxënësit në projekte kurrikulare të specialitetit/ lëndës në degën përkatëse apo në projekte kurrikulare të integruara degët e tjera artistike, të cilat ndërthuren me kërkime, gjetje dhe përdorime materiale nga website. 	
---	--

FUSHA: ASPEKTE TË ETIKËS DHE KOMUNIKIMIT

Kompetenca	Literatura
<p>“Zbatimi i rregullave të etikës dhe komunikimit si elemente të domosdoshme në të gjithë punën e mësuesit”</p>	
<p>Rezultatet e pritshme <i>Mësuesi i shkollave me drejtim të orientuar artistik:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • njeh rregullat e etikës dhe sjelljes që duhen respektuar në marrëdhënie me drejtuesit e institucionit arsimor, stafin pedagogjik, nxënësit, prindërit dhe komunitetin; • sillet në përputhje me rregullat e etikës dhe të sjelljes në marrëdhënie me drejtuesit, stafin pedagogjik, nxënësit, prindërit dhe komunitetin gjatë punës së tij brenda dhe jashtë institucionit arsimor. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kodi i Etikës së mësuesve në arsimin parauniversitar. • Draft Standardet profesionale të mësuesit në arsimin parauniversitar, IZHA, 2016. • Literaturë dhe materiale burimore që trajtojnë çështje të etikës dhe të komunikimit.

FUSHA: ASPEKTE TË DREJTSHKRIMIT TË GJUHËS SHQIPE

Kompetenca	Literatura
<p>“Zbatimi i rregullave të drejtshkrimit të gjuhës shqipe:</p>	
<p><i>Mësuesi i shkollave me drejtim të orientuar artistik:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • njeh rregullat e drejtshkrimit të standardit të 	<ul style="list-style-type: none"> • Drejtshkrimi i gjuhës shqipe.

<p>gjuhës shqipe;</p> <ul style="list-style-type: none"> demonstron zbatimin e rregullave të drejtshkrimit gjatë veprimtarive në institucionin arsimor. 	
--	--

FUSHA: PËRMBAJTJA SHKENCORE E LËNDËS	
Kompetenca “Respektimi i rigorozitetit shkencor në mësimdhënien dega Muzikë”	Literatura e rekomanduar
<p><i>Mësuesi i shkollave me drejtim të orientuar artistik, dega “muzikë”:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> demonstron njohuri të sakta dhe të qëndrueshme shkencërisht mbi muzikën dhe zhvillimin e tij. shpjegon elementet dhe parimet e muzikës. shpjegon ndërtimin e formave të ndryshme muzikore si klasifikimin e orkestrave. - <i>Kompleksi i dhomës</i> - <i>Banda</i> - <i>Orkestrat dhe llojet e tyre</i> - <i>Format muzikore</i> - <i>Periudha muzikore</i> - <i>Minueti</i> - <i>Rondoja</i> - <i>Fuga</i> - <i>Sonata</i> - <i>Koncerti</i> - <i>Simfonia</i> - <i>Opera</i> - <i>Etj.;</i> shpjegon vlerat e muzikës botërore, duke përshkruar karakteristikat e secilës periudhë dhe përfaqësuesit e tyre: <ul style="list-style-type: none"> - <i>muzika në Mesjetë,</i> - <i>muzika në Rilindje, përfaqësuesit dhe veprat e tyre,</i> - <i>muzika në Klasicizëm, përfaqësuesit dhe veprat e tyre,</i> - <i>muzika Romantike dhe post Romantike,</i> - <i>përfaqësuesit dhe veprat e tyre;</i> shpjegon vlerat e muzikës shqiptare, duke përshkruar karakteristikat e secilës periudhë dhe përfaqësuesit e tyre: 	<ul style="list-style-type: none"> Teksti i historisë së muzikës për shkollat e mesme të muzikës – vëllimi i parë dhe i ytë, autorë Hamide Stringa ose Spiro Kalemi, botim i SHBLSH. Tekstet e historisë së muzikës, Botime të SHBU Manuali artet – pjesa e muzikës – Prof. Dr. Fatmir Hysi, botim IKT, 2009.

<ul style="list-style-type: none"> - opera e parë, - baleti i parë, - simfonia e parë, - vepra të tjera të muzikës shqiptare. - muzika e lehtë dhe moderne: rrymat përfaqësuesit dhe veprat e tyre. - muzika kosovare, karakteristika, vepra dhe përfaqësues. 	
---	--

FUSHA: PËRMBAJTJA SHKENCORE E LËNDËS	
Kompetenca	Literatura e rekomanduar
Respektimi i rigorozitetit shkencor në mësimdhënien dega Art pamor	
<p><i>Mësuesi i shkollave me drejtim të orientuar artistik dega “Art pamor”:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • demonstroi njohuri të qëndrueshme dhe të sakta shkencërisht në artin pamor; • shpjegon elementet dhe parimet, duke i evidentuar ato në vepra të ndryshme arti; • shpjegon proceset e realizimit artistik në artin pamor; • shpjegon saktë vlerat e artit botëror dhe përfaqësuesit e tyre: <ul style="list-style-type: none"> - arti prehistorik, arti në Mesopotami, arti egjiptian, arti egje, arti grek, arti romak, kristianizmi i hershëm, arti bizantin, përfaqësuesit dhe veprat e tyre; - arti islamik, arti kinez, qytetërimet e hershme në Amerikë; - Arti në mesjetë, mesjeta e hershme, arti romanik, arti gotik; - Arti në rilindje, gotiku i vonë, rilindja e parë, rilindja e lartë, manjerizmi, baroku, rokoko; - Neoklasicismi, romantizmi, realizmi, impresionizmi, postimpresionizmi, avangardat artistike, arti në shekullin XX; • shpjegon saktë vlerat e artit shqiptar dhe përfaqësuesit e tyre: <ul style="list-style-type: none"> - arti shqiptar (kultura ilire), arti grek i kolonive (Butrinti, Apolonia, Dyrrahu) mozaikët e lashtë në Shqipëri; - Onufri, arti në Shqipëri- ikonografët e shekullit XVIII; - arti në Shqipëri- periudha e rilindjes dhe 	<ul style="list-style-type: none"> • Teksti “Arti i Rilindjes dhe i Pavarësisë në Shqipëri”, me autor Ferid Hudhri. • Teksti “ Historia e artit” Gombrich, që përdoret në Akademinë e Arteve.

periudha e pavarësisë, realizmi socialist në Shqipëri.

FUSHA: PËRMBAJTJA SHKENCORE E LËNDËS

Kompetenca Respektimi i rigorozitetit shkencor në mësimdhënien dega Koreografi	Literatura e rekomanduar
<p><i>Mësuesi i shkollave me drejtim të orientuar artistik, dega “koreografi”:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • demonstroi njohuri të qëndrueshme dhe të sakta shkencërisht në artin koreografik; • shpjegon elementet dhe parimet e artit koreografik, duke i evidentuar ato në vepra të ndryshme koreografike; • shpjegon proceset e realizimit artistik në një kërcim; • shpjegon saktë vlerat e artit të kërcimit botëror dhe përfaqësuesit e tyre: <p><i>Baleti në Evropë gjatë shek. XVII – XVIII:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - zhvillimi i mëtejshëm i kërcimit, - shkollat dhe koreografët italianë dhe francezë, - tiparet kryesore. <p><i>Epoka e Noverit:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Reformat e Zhan Zhak Noveri, - baletet kryesore të Noveri. <p><i>Romantizmi dhe tiparet e tij në kërcim:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Botëkuptimi romantik; - Baleti i parë romantik; - Koreografët, kërcimtarët dhe kompozitorët më të njohur të romantizmit. <p><i>Baleti rus në shekullin XX dhe baletet e para simfonike:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Zhvillimi i baletit rus; - “Rilindja” e kërcimit klasik; - Marius Petipa dhe P.I.Çajkovski; - Anterpriza e S.Djagilievit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Manuali për mësuesit e arteve, pjesa e kërcimit – botim i IKT, 2009. • Historia e Baleti Botëror, Skënder Selimi, maket 1992. • Baleti në Shqipëri / Skënder Selimi dhe Spartak Kumbaro, 1992. • Transkriptime të valleve të ndryshme: Vallja e Fajes, Napolonit, Librazhdit, Tropojës etj.

Kërcimi klasik në shekullin XX dhe format kryesore të tij:

- kërcimi klasik në Evropë;
- kërcimi klasik në Amerikë;
- format e baletëve;
- përfaqësuesit më të njohur.

Lindja e kërcimit modern dhe përfaqësuesit e tij:

- lindja e kërcimit modern në Amerikë;
- zhvillimi i tij në Evropën Perëndimore;
- shkollat kryesore;
- përfaqësuesit.

Baleti në Shqipëri:

- lindja e baletit në Shqipëri;
- pedagogët dhe kërcimtarët e parë;
- krijimi i shkollës dhe trupës profesionale;
- baletet shqiptare.